

4. mai

EXTRA

DETTE EKSTRANUMMERET AV 4. MAI INNEHOLDER EN ARTIKKEL OM STORTINGSMELDING 45 OG EN ARTIKKEL OM STUDIEFINASIERINGA. BEGGE ARTIKLENE ER INNLEDNINGER FRA EN KONFERANSE OM NSU SOM NKS NYLIG HAR AVHOLDT.

INNLEDNINGENE ER SVÆRT VIKTIG Å STUDERE I FORBINDELSE MED LANDSMØTENE I INTERESSEORGANISASJONENE, DA BÅDE STORTINGSMELDING 45 OG STUDIEFINASIERINGA VIL BLI VIKTIGE SAKER PÅ ALLE LANDSMØTENE.

Stortingsmelding 45

PROGRAMSKRIFT FOR RASERING AV HØYERE UTDANNING.

"Livslang læring" er Regjeringas og borger-skapets svar på tre motsetninger i høyere utdanning, tre motsetninger som ikke kan løses innenfor det kapitalistiske systemets rammer. Det er motsigelsen mellom profitt og utdanning, mellom ideologi og vitenskap og mellom samfunnsutvikling og utdanning.

Først, profitt. Årets statsbudsjett er et slående eksempel på motsetningen mellom profitt og utdanning. På den ene siden er høyere utdanning absolutt nødvendig for at et "høyt utvikla" industrisamfunn som det norske skal kunne fungere. Det skulle være nok å vise til behovet for teknologisk ekspertise i den ekstremt kompliserte oljevirkksomheten langt til havs. Det samme gjelder de nye datastyrte områdene i samfunnet. "Gammel-dags" produksjon er langt enklere:

Men også andre områder av samfunnet er avhengig av høyt utdanna personell. Jo mer tempoet og presset i produksjonen presses opp, jo flere faller utenfor og må "tas hånd om". Samfunnet må utdanne leger, psykologer, sosionomer. Dessuten trenger samfunnet byråkrater og lærere.

Men høyere utdanning er dyrt, svært dyrt. Statsbudsjettet og særlig premissene for det (utlånene fra lånekassa må ned) viser helt klart at Staten nekter å betale hva det koster å skaffe den ekspertise kapitalen trenger for å fungere. Det er ingen tilfeldighet at det eneste området som i følge langtidsplanene skal utbygges, er

data og oljeutdanning – direkte innretta på kortsiktige behov i næringslivet.

IDEOLOGI

Stein Rafoss skrev i 1969: "Universitetets situasjon i det monopolkapitalistiske samfunnet bærer på en stor motsigelse: På den ene siden forlanger høyt kvalifiserte fagfolk som ukritisk skal anvende instrumentell kunnskap, mens vitenskaplig fremskritt på den andre siden krever kritisk og uavhengig tenkning. Det vil derfor på lengre sikt være selvødeleggende for det endimensjonale samfunnet helt å utslette den kritiske tenking fra universitetene."

Borgerskapet trenger sannheten for å få samfunnet til å fungere, det trengs tilmed kritiske samfunnsforskere fordi disse kan peke på problemer som ellers ville true systemet. På den annen side er det kapitalistiske samfunnet avhengig av en ideologi som framstiller samfunnet som endelig og absolutte høydepunktet i verdenshistorien.

Denne motsetninga forsøkes løst ved å skille forskning og utdanning. Det var antakelig derfor DH-skolene opprinnelig ikke skulle drive forskning. Ogi dag blir hovedfagene på universitetene oppdelt i en forskerutdanning og en lærer/byråkratutdanning (dr. scient og cand. scient på MatNat).

Renteforslagene i årets statsbudsjett vil uten tvil påskynde en utvikling der storparten av studentene velger en kortere utdanning.

Det bør være et tankekors for "Arbeider"partiet hvilke grupper som blir igjen til å ta seg av forskninga.

UTVIKLING

Et reelt problem for Regjeringas utdanningsplanlegging er at den ikke er i stand til å planlegge. I Stortingsmelding 89 innrømmer Kirke- og Undervisningsdepartementet åpent at det ikke er i stand til å fastslå hvor mange teknikere det blir behov for fram til århundreskiftet. Slik må det være i et samfunn der markedet og fortjenesten styrer produksjonen, utviklingen blir tilfeldig. Et kjent eksempel: Da oljeboomen var på sitt høyeste ble det bestilt så mange borerigger at en god del av dem ble tauet direkte fra verft til opplag.

Økonomiske kriser fører til tilbakeslag i produksjonen, det blir "behov" for færre ingeniører osv. Kort sagt: Fordi den økonomiske utvikling ikke planlegges i Norge, er det umulig å planlegge de andre sektorene. Det blir til å håpe det beste og henge med så godt man kan.

Stortingsmelding 45 er DNA- regjeringas svar på disse tre motsigelsene. "Livslang læring" er slagordet som skal løse borgerskapets dilemmaer, styrke kapitalismen og styrke borgerskapets grep om den høyere utdanninga. Som vanlig blir meldingene lansert med vakker cellofaninnbinding. Det er helt klart at mange av meldingas tanker får stor umiddelbar oppslutning: F.eks. er AKPere i industrien vennlig stemt til slike tanker, likedan har ord som etterutdanning og "livslang læring" en positiv klang for de aller fleste. "Kampen mot profesjonalisering" vil også utvilsomt få oppslutning.

Men som vanlig har disse innpakkingsfrasene lite med de reelle konsekvensene av meldinga å gjøre. De vil jeg kort skissere slik:

- Fullstendig rasering av universitetsutdanninga slik vi kjenner den.
- Svekket faglig nivå blant nøkkelpersonell som lærere, helsearbeidere osv.

helsearbeidere osv.

- Omdanninga av høyere utdanning fra (relativt) helhetlige, langvarige studier til kurssystem fordelt over hele livet med de konsekvenser det får for faglig fordyping, kritisk virksomhet, sosial og politisk aktivisme.

Jeg tror det er viktig at NKS skolerer seg på å møte argumenter for meldinga. SV vil utvilsomt ha mye pent å si om en del av forslagene, sjøl om det foreløpig er uklart hva de vil mene om meldinga som helhet.

MELDINGAS FORM

Først noen ord om meldingas form. Dette er sjølsagt et underordna punkt, med det er likevel viktig. Hovedproblemet med meldinga er at den er svært vag. Den går f.eks. til felts mot profesjonalisering, slår fast at "når en profesjonell gruppe har skaffet seg monopol på bestemte arbeidsoppgaver, og samtidig kan influere på kravene til kompetanse for å utføre slike oppgaver, står den også meget sterkt i forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår". Slik det står skal det være en allmen sannhet. Men gjelder det lærere, sjukepleiere, sosionomer. Står de sterkt i forhandlinger? Lønnsnivået til slike grupper tyder ihvertfall ikke på det. Videre står det "Det finnes eksempler på at kompetanskrav brukes til å regulere tilgangen til et yrke, uten at det er enighet om at kravene har noen klar sammenheng med de oppgavene yrket innebærer." Men slike eksempler er ikke nevnt.

Hvem er det forfatterne tenker på? Lektorer, hjelpepleiere, sveisere??

Meldinga slår også fast at "man må svekke sammenhengen mellom retten til å utøve til å utøve bestemte arbeidsoppgaver og krav om formell kompetanse" og "reduserer utdannings-systemets rolle som forvalter av retten til å gi formelle kompetanse." Men hvilke yrke dette

skal gjelde blir sjølsagt ikke presisert. Gjelder

det leger? arkitekter, psykologer? Eller bibliotekarer og fysioterapeuter? Dette har sjølsagt ikke DNA regjeringa turt å sette påtrykk. Som allment prinsipp tror de at ideen om av profesjonalisering kan få oppslutning. Men hvis man går til konkretisering vil man straks få et kobbel av sinte fagfolk på nakken.

En viss ide om hva slags tider vi går imøte får vi av Einar Førdes utsagn: "En lærer behøver da ikke ha lærerskolen. Det finnes mange andre måter å kvalifisere seg til lærer på!" Her stikker hoven fram. Det dette dreier seg om er et gigantisk forsøk på å rasere det faglige frunnet for norske yrkesutøvere. Men dette kommer jeg tilbake til.

I nær sammenheng med meldingas vaghet, kommer også det faktum at den er uetterrettelig. Konkret: Den består av en rekke påstander som ikke engang er forsøkt dokumentert. Disse påstandene, som i svært mange tilfeller er tvilsomme, blir så uten videre tatt som premiss for videre drøfting og konklusjoner. Man henviser først til at "noen hevder", "enkelte har sagt" osv. for så senere å benytte disse påstandene som dokumenterte fakta.

Eksempler: "Det hevdes (min uthevnning) at kompetansekravene kan fungere som en beskyttelse av en bestemt gruppes monopolstilling på arbeidsmarkedet." "Enkelte framtidssudier spår en fortsatt nedgang i den tid som knyttes til lønnet arbeid, mens tid som knyttes til egenarbeid må øke i årene framover". (På godt norsk: arbeidsløsheten må øke)

Begge disse påstandene nyttes seinere i meldinga som fakta.

Den tredje innledningsmerkanaden dreier seg om meldingas antiintellektualisme. Forfatterne (som sikkert alle har sju års universitetsstudium bak seg) er fulle av forakt for teoretisk arbeid og intellektuelle. Firer-banden blir reine Deng i sammenlikning.

Anti-intellektualismen blir ikke uttrykt i klartekst ved påstander om at intellektuelt ar-

beid er enkelt, overvurdert, el. lignende. Men den ligger implisitt i alle meldingas forslag. Spesielt i drøftinga av opptaksregler.

For eksempel:

"En yrkesfaglig utdanning krever motivasjon, konsentrasjon og selvstendighet i planlegging og gjennomføring, og gir innsikt i arbeidsliv og samfunnsforhold. Etter tre års arbeid med praktiske fag på skole og i bedrift bør en elev ha gode faktiske kvalifikasjoner for høyere studium!"

Bortsett fra at dette er noe forbanna sludder og utvilsomt ville bli motbevist hvis noen prøvde å undersøke det, så sier dette sitatet at en utdanning på allmenfaglig linje i videregående er 0 verdt. For mens yrkesfaglig utdanning skal gi inntak til høyere teoretisk utdanning, kan sjølsagt ikke en allmenfaglig utdanning gi inntak på høyere praktiske linjer. F.eks. kan ikke en med maggeldags artium begynne i bilmekanikerlære. Når det gjelder praktiske fag er dette så sjølsagt at det ikke er diskutert engang. Men det er like sjølsagt at intellektuelt teoretisk arbeid like stor grad trenger trening og skoling som praktisk. Mitt syn er at den teoretiske skoling man får i gymnasen, bør være et krav for å ta fatt på høyere teoretisk utdanning.

Dette kommer jeg tilbake til i avsnittet om opptaksregler.

For å realisere seg sjøl foreslår meldinga en del konkrete ting. Først og fremst dreier det seg om følgende:

- vekke med profesjoner og profesjonalisering
- vekk med opptaksregler til høyere utdanning
- omorganisering av utdanningsinstitusjonene i retning større vekt på deltids- og etterutdanning.
- Endring av studiefinansieringa

Endringene vil først og fremst ramme universitetsutdanninga. Jeg kommer defor til å ta med et eget avsnitt om dette.

1. PROFESJONALISERING.

Meldinga slår fast at reformer må settes inn bl.a. på følgende områder:

- Svekke sammenhengen mellom retten til å utføre bestemte arbeidsoppgaver og kravom formell kompetanse
- Redusere utdanningssystemets rolle som forvalter av retten til å gi formell kompetanse
- Svekke sammenhengen mellom lønnsnivå og utdanningsnivå.

I nyttårstalen på TV slo Odvar Nordli fast at kampen mot de profesjonelle gruppene og deres "urettmessige" makt er en svært viktig oppgave for Arbeiderpartiet i året som kommer. Dette er altså tydeligvis viktig for DNA.

Videre slår meldinga fast:

"Mange er redd for (!) at det gamle klasse-samfunnet etterhvert skal gli over i et "meritokrati" hvor beslutnings- og styringsmyndighet ligger hos de eksperter som har den høyeste "faglige" kompetanse". Det er verdt å merke seg at dette kommer fra et parti som har nytta "ekspertuttalelse" som hovedargument for å bygge ut Alta-elva.

Vi er sjølsagt mot ekspertvelde og mot at eksperter skal få avgjøre ting fordi de er eksperter. Men det er borgerskapet som sitter med makta i dette landet. De skaffer seg alltid et passende sett eksperter som kan gi dem de rette svarene. Men DNAs nye opplegg for høyere utdanning vil styrke dette, ikke svekk det. Det skyldes følgende:

Alle tiltakene som stortingsmeldinga skisserer vil senke det generelle faglige nivået hos høyere utdanna folk. Gruppen av virkelige "eksperter" og forskere vil bli mye mindre. Det blir oppretta særegne forskerutdanninger, stadig større deler av forskninga overtas av private institusjoner, mens universitetene kommer i bakleksa. Forskerne blir tatt ut på et tidlig stadium (fra cand.mag-nivå) og får en helt spesiell hovedfagsutdanning osv. Kunnskapen

vil dermed bli forbeholdt færre folk, folk som er sterkere kontrollert av borgerskapet enn dagens intelligenta.

Dessuten er det svært viktig at stortingsmelding 45 IKKE gir noe riktig bilde av virkeligheten. Det norske samfunnet er ikke et ekspertstyre, det er et borgerdiktatur. Bibliotekarere, lærere, sjukepleiere, sosionomer og andre profesjonelle grupper har minimal makt. Leger har en viss innflytelse over sin egen situasjon, men nokså liten innflytelse på den generelle helsepolitikk. Det bildet DNA forsøker å tegne av et Norge i profesjonenes vold, er rett og slett USANT.

DNAs egentlige hensikter med meldingens angrep på profesjonaliseringa finnes i følgende formulering: "Det (profesjonaliseringa) kan gi større treghet i arbeidsmarkedet og øke ledigheten". Mao. at folk kan noe, hindrer dem i å akseptere å bli sendt rundt i Finn Lieds flyttebusser for å få seg en eller annen jobb.

Dessuten blir det sjølsagt billigere for staten om hvem som helst kan bli lærere. Lærernes lønningene kan presses nedover hvis det er mulig. Samtidig slipper man det store utlegget til utdanning av lærere. Lærerskolene kan bygges kraftig ned.

Konsekvensene er klare; En faglig sett dårligere skole, helsepersonell uten utdanning, sjukepleiere med bare hjelpepleierutdanning. Her er det bare å føye til eksempler

All profesjonalisering er sjølsagt ikke like godt begrunna. F.eks. har sosionomstudentene sjøl reist spørsmål om det er meningsfylt å opprettholde sosionomprofesjonen. Men i all hovedsak tjener profesjonaliseringa folket fordi folk da kan stole på at den de oppsøker kan jobben sin. Dessuten sikrer den at utdanninga opprettholdes.

DNAs angrep på profesjonaliseringa er et fordekt forsøk på å rasere store deler av utanninga av økonomiske hensyn. Dersfor er det i denne situasjonen taktisk vanvittig å begynne å diskutere avprofesjonalisering.

2. OPPTAKSREGLER

Det står egentlig ikke noe nytt om opptaksregler i Stortingsmelding 45. Alt som sies om dette er sagt før, spesielt i Stortingsmelding 22 fra i fjor. Men den nye meldinga gjør det klart hvilken sammenheng de nye opptaksreglene kommer i.

Sitat:

"Etterhvert vil det kunne utvikle seg et meget variert studietilbud med en rekke kombinasjoner mellom selvstudium, brevstudium og vanlig studium ved institusjonene, både i videregående opplæring og i høyere utdanning. Det er stort sett bare institusjonene som stiller generelle eller spesielle kompetansekrav. I et slikt variert tilbud vil det etterhvert bli vanskelig å opprettholde klare krav til forutdanning."

Målsettinga på lengre sikt er altså at alle krav ved opptak skal falle bort. Dette er en nødvendighet hvis ideen om livslang læring, som også kalles omskolering, skal realiseres.

Som nevnt innledningsvis er meldinga preget av akstrem anti-intellektualisme. Dette fører til at meldinga i fullt alvor slår fast at praktisk videregående opplæring gir nøyaktig like bra grunnlag for å begynne på høyere teoretisk utdanning som allmen videregående opplæring. Med et slikt syn som grunnleggende vil nivået i høyere utdanning nødvendigvis synke. Kombinert med kortere høyere utdanning (DH-kurs, kortere cand. mag. grad, osv.) og særegen forsker utdanning, får dette alvorlige konsekvenser.

Regjeringa er klar over at dette vil by på problemer, men skriver at det viktige området å reformere er: "Hvordan kan undervisnings tilbudet bedre tilpasses studenter med ulik bakgrunn". Dette er i tråd med det en LO-representant sa i radioen. Det er institusjonenes oppgave å endre seg slik at undervisninga passer for studenter uten teoretisk trening og forkunnskaper.

Jeg mener ikke vi skal sette i gang en kampanje for økt kunnskap og disiplin, sann som

Clarte i Sverige har gjort. Men en betydelig svekking av den høgre utdanningas faglige nivå tjener hverken studentene eller folket. Dessuten vil en forskyvning av gymnasundervisning til høyere utdanning føre til større eksamen- og puggpress i høyere utdanning og dermed til et strammere studieopplegg med mindre tid til kritisk virksomhet.

Det er særlig to områder opptaksreglene vil slå ut på:

- Allerede nå har lærerskoler og sosialskoler innført nye opptaksregler. De likestiller all mulig tilfeldig praksis med lærerpraksis ved opptak til lærerskolene. Fordi husmorarbeid blir vurdert som yrke på lik linje med alt annet (noe jeg mener vi må gå mot) er alderen ved opptak rast i været ved disse skolene. Særlig på sosialskolene har gjennomsnittsalderen i høst vært ekstremt høy, 38 for "jentene".

- Konsekvensene for universitetet: Meldinga slår fast at det ikke skal kreves for melle kunnskaper for etterutdanning. Samtidig pålegges universitetene mer og mer etterutdanning. Sitatet over viser hvordan DNA har tenkt seg utdanningssystemet i framtida. Dette betyr for det første at exphil i virkligheten vil falle bort som obligatorisk. Videre betyr det at universitetet blir omdanna fra en institusjon som gir lengre mer eller mindre helhetlig utdanning med et vitenskapsteoretisk grunnlag fra eks.phil. blir til kurscenter for folk statsadministrasjonen og næringslivet som tar noen kurs for å flytte seg opp noen lønstrinn. Den tradisjonelle heltidsstudenten kommer til å bli mer og mer skjelden.

3. OMORGANISERING

De konsekvensene som opptaksreglene får for universitetene er et ledd i et større mønster. Angrepene på dagens universitetsutdanning kommer i dag på tre fronter. (Universitetet er en feudal institusjon, men de mest feudale levninger, f.eks. magistergraden, er i dag den utdanningsform som gir mest rom for kritisk, grundig tilnærming, fordypning osv. Vi må derfor forsv-

are feudalismen).

- Universitetene angripes økonomisk. UiO har hatt stillingsstopp og bevilgningsstopp i 6 år. Samtidig pålegges altså institusjonen nye oppgaver: Tverrfaglige tilbud, etterutdanning, høyere teknologisk utdanning. Dette må sjølsagt føre til krise.

UiO får direktiv om å gjennomføre disse nye tiltakene ved interne omdisponeringer, noe som naturligvis vil gå utover universitetets tradisjonelle virksomhet.

- Studentene angripes økonomisk. Langvarige studier, som har kjennetegna universitetet er i dag i praksis umuliggjort gjennom stadig forverra studiefinansiering. Studentene tvinges til å finansiere utdanninga si sjøl. Dette skulle være kjent fra aksjonene i 1980.

- Videre blir universitetet pressa politisk. Vekt-tall, kurser, mer stress osv. Stortingsmelding 45 er helt klar på dette punktet: "Endelig bør en overveie å legge om utdanningstilbudene slik at de passer bedre for mennesker som vil kombinere utdanning med arbeid og da også arbeid i hjemmet."

M.a.o. utdanningsinstitusjonene skal ikke lenger primært være innretta på heltidsstudenter, de skal innrettes på deltidsstudenter og etterutdanning. I Stortingsmelding 89 om teknisk utdanning står det et avsnitt om ingeniørhøgskolene som er verdt å merke seg: "Denne ordninga (et modulsystem i undervisninga) gir nye muligheter for deltidsstudier, i det alle har reell kompetanse til å følge undervisninga kan melde seg på kursene. Det ordinære studium kan på denne måten i langt større grad enn tidligere også tjene til videreutdannings- og etterutdanningsformål." Departementet forutsetter så at denne ordninga opprettholdes og styrkes.

Dette er det første konkrete pålegg om å omdanne en undervisningsinstitusjon til et kurs-senter. Resten vil uten tvil følge etter.

4. OMORGANISERING AV STUDIEFINANSIERINGA

Innstrammingene i studiefinansieringa den siste tida er ledd i en plan for å overføre midler fra førstegangsutdanning. Langvarig førstegangs utdanning skal gjøres økonomisk umulig, slik at pengene (eventuelt) kan nyttes til utdanningspermisjoner. Meldinga formulerer det slik: "En av grunnene til at utviklingen går langsomt, er de kostnader som omfattende permisjonsordninger for utdanningsformål antas å føre med seg. Departementet mener dette dels bygger på en feilvurdering av betydningen av slike tiltak. Kostnadene blir ikke vesentlig mindre ved at tilsvarende utdanning gis som ledd i grunnutdanninga."

Klarere kan det ikke sies: Midlene skal overføres fra grunnutdanning til etterutdanning. (OBS: Her kommer utvilsomt SV, som i Stortingsmelding 89 til å si følgende: Etterutdanning er bra, derfor er Stortingsmelding 45 bra på dette punktet. Vi må stille offensive krav om at etterutdanning ikke skal gå utover grunnutdanninga. Men poenget er at hele meldinga betyr slike overføringer, det er selve poenget med den.)

Utdanningsfinansieringsutvalget (Sandkomiteen) foreslo i sin tid at folk som hadde vært 10 år i arbeidslivet skulle få full stipendkompensasjon for bortfall av inntekt. Når UFU samtidig hadde som mandat at totalstønadene ikke skulle øke, betyr dette at en enorm del av dagens stipendmidler skulle tilfalle denne gruppa, mens førstegangsstudenter ble sittende igjen halvert grunnstipend.

I Stortingsmelding 45 går altså regjeringa sterkt inn for å få til utdanningspermisjoner med lønn. Samtidig settes renta på studielån stadig opp. De eneste som etterhvert har råd til å studere er de som har full lønn fra staten mens de studerer.

KONKLUSJON

Livslang læring kommer. Årsakene finnes i første del av denne innledninga. Men ingen har

vel uttrykt seg klarere enn salig Ottosenkomiteen: "Den form for kapital som kunnskap representerer, foreldes i dag langt raskere enn tidligere. Invisering i grunnutdanning utover et visst nivå gir derfor hurtig avtagende utbytte. Det vil i stedet lønne seg med reinvesteringer i opplæring med forholdsvis hyppige mellomrom i løpet av den enkeltes yrkesmessige karriere."

Stortingsmelding 45 gir eksplisitt tilslutning til denne konklusjonen. Kamp mot Stortingsmelding 45 blir minst like viktig som kampen mot Ottosen var. Derfor over til taktikken.

Først om noen myter.

DNA forsøker å gi inntrykk av at deres opplegg nå vil bety at folk som har falt ut av utdannings karusellen på et tidlig stadium nå skal kunne hoppe på igjen. M.a.o. at ufaglærte arbeidere skopussere og dasstømmere plutselig skal begynne på universitetet. Denne tanken kan de utvilsomt mobilisere enorm støtte for, også blandt progressive, både på universitetene og i arbeiderklassen. Det er derfor viktig å avsløre dette som en bløff. Det er sjeldnagt ikke vanlige arbeidsfolk som kommer til å nytte denne retten. All sosiologisk forskning viser at det er samfunnets og skolens klassekarakter som er hovedårsaken til den skeive rekrutteringa til høyere utdanning. Det er folk som fra før er i intellektuelt yrke eller lign. som vil nytte denne muligheten. DNA-pamper som skal opp et lønnsstrinn i AOF eller landsbanken, halvfornyede kontorsjefer hos IBM osv.

Dessuten er det verdt å merke seg sitatet fra i sted om at den nye utdanningsmodellen ikke skal koste mer. Det betyr at det ikke er flere som skal få utdanning. Den skal bare spres utover et lengre tidsrom.

Til slutt bør DNA konfronteres med effekten av sin egen studiefinansieringspolitikk. Lånekassas sosiale formål er oppgitt, arbeiderprosenten på NTH er halvert de siste åra, osv.

En annen myte jeg allerede har nevnt, er den DNA effektivt nå prøver å spre, med god hjelp fra folk som Erik Dammen, nemlig myten

om ekspertveldet. Som kommunister er der viktig at vi argumenterer mot en slik reaksjonær klasseløs betraktning. Makta i Norge finnes ikke hos ekspertene, men hos borgerskapet i stat og industri.

TAKTIKK

En viktig del av taktikken vil bli å avsløre disse mytene. Men det viktigste blir krasst og omsvøp sløst å peke ut hvilke konsekvenser Stortingsmelding 45 får for høyere utdanning:

- vekke med universitetet
- vekke med lærerskolene, helsearbeiderutdanning, bibliotekårene. Hvis vi klarer å få gjennomslag for at meldinga betyr dette og ikke utdanning for alle osv., er kampen om studentenes skjeller vunnet.

Videre må vi slå fast at vi er for etterutdanning, men at dette ikke må gå på bekostning av grunnutdanninga. Vi er for at arbeiderklassen får utdanning, men vi må slå fast at denne meldinga ikke handler om det. Vi må derfor slå fast at først sosialismen kan løse problemene med skillet mellom åndelig og manuelt arbeid. Men under kapitalismen kan en del gjøres:

- innholdet i grunnskolen må endres sånn at den trekker med mer av arbeiderklassens liv, kunnskaper og virkelighetsoppfatning.
- sekstimersdagen er nødvendig for at arbeiderklassen skal ha fysisk og psykisk overskudd til intellektuell virksomhet.
- studiefinansieringsordninga må ikke skremme vekk vanlige folk. Lavere rente/høyere stipendandel.

Hvordan skal vi så vinne denne kampen mot staten? Det blir langt verre.

Noen innfallsvinkler vil være:

- forsvar av profesjonene. Her er det mulig å få en allianse med de berørte yrkesgrupper. Lærerlaget og Sosisomforbundet vil definitivt ikke sitte med henda i fanget og vente på raserang av deres yrker. Det samme gjelder sjølsagt mer etablerte profesjoner som leger, arkitekt-

er, sisvillingenlører, tannleger osv. Det var alliansen med de berørte fagorganisasjoner som stoppa Stortingsmelding 13 om helseutdanning i sin tid.

- Forsvaret av exphil for å ta universitetsutdanning. Dette er et særs viktig delkrav som vil legge mange kjepper i hjula for DNAs planer. Det er forholdsvis enkelt å argumentere for nødvendigheten av eksphil. Her skulle det også være mulig å få til allianser med store deler av universitetet, spesielt med Filosofisk Institutt uten at det hjelper noe særlig. Men her må det jobbes videre.

Til slutt: En høyreregjering vil være bedre for oss i disse sakene. I motsetning til DNA har Høyre nemlig stor oppslutning i profesjonaliserende grupper og tar neppe sjansen på å lagge seg ut med dem. Dessuten har deler av Høyre fortsatt en viss sans for 1800-tallets borgerlige

dannelsesidealer. Men allianser med Høyre er jo så populært i vår tid.

Stortingsmelding 45 har mange andre sider som ikke er tatt opp her. Tom Therkildsen har kalt den en plan for utdanning til arbeidsløshet. Jeg tror det er riktig for det som står om grunn-skolen. Særlig begrepet "rgenarbeid" er verdt et studium. Det betyr nemlig arbeidsløshet.

Kvinneorganisasjonene bør merke seg følgende avsnitt: "Det har reist seg betydelig tvil om den stadig økende institusjonalisering av omsorgsfunksjonene. Alternativet her er en desentralisering som også må trekke mer på ulønnet innsats i nærmiljøet."

Les dette om igjen og tenk: Mer av omsorgs-arbeidet skal overtas av ulønnet arbeid i nærmiljøet. Eller med andre ord: kvinnen skal til-bake til kjøkkenbenken. Klarere kan det ikke sies i 1981.

FRAM TIL KAMP!

PB

STUDIEFINANSIERINGA

Innledningen er delt i to deler: 1) Kort om utviklingen av studentøkonomien. 2) Forventa angrep fra staten.

DEL 1

Statistisk Sentralbyrås forbrukundersøkelse fra 1973/74 viste at den daværende kostnadsnormen bare dekte 61,3% av utgiftene til den enslige gjennomsnittstudent uten forsørgeransvar.

Vi skal med utgangspunkt i dette se på hvordan realverdiutviklingen av kostnadsnormen har vært de seinere åra sammenliknet med referansegruppa som er et ektepar med to barn.

Tabell 1

Undervisningsår	Realindeks for kostnadsnormen	Indeks for realdisp. inntekt
1975/76	100,0	100,0
1978/79	117,6	110,2
1981/82	107,5	108,6

Vi ser av tabellen at realinntektsutviklingen har vært gunstigere for referansegruppa enn realverdiutviklingen for kostnadsnormen. Det vil si at våre lån og stipend er blitt hengende etter referansegruppa si lønnsutvikling. Dette gjelder spesielt de to siste åra hvor realverdien av kostnadsnormen har synkt med 7,7%.

I følge forslaget til statsbudsjett for 1981 blir kostnadsnormen 2490 kr/mnd., og videre holder anslaget for inflasjonen gjennom 1981 (): 11,5%) fører dette til nedgang på 1,1% i verdien av kostnadsnormen. I løpet av tre år har da realverdien av kostnadsnormen gått ned med

8,8%. NSU opererer videre med en forsørgerandel fra Mackassa på 56,4% hva angår gjennomsnittstudenten. Det vil si at resten av sitt forbruk finansierer gjennomsnittstudenten på andre måter enten ved jobb eller tillegslån.

Årsaken til nedgangen i realverdien i kostnadsnormen skyldes i hovedsak 0-økning i kostnadsnoemen de siste to åra, og en større inflasjon enn forventa.

Sammenligner vi oss med aspiranter i staten under 17 år som får utbetalt 2778,40 kr/mnd. og den foreslåtte kostnadsnoemen for studieåret 1981/82 2490 kr/mnd, finner vi at studenter utgjør ei stor lavtlønnsgruppe her i landet. Skal kostnadsnoermen gi full kostnadsdekning for skoleåret 1981/82 må kostnadsnoermen være omlag 3450 kr/mnd.

I tillegg er det et rimelig krav å få full kompensasjon for kostnadsøkning vi får ved overgangen

fra direkte til mer indirekte skatter.

Når det gjelder mer spesifiserte studenter med forsørgerbyrde, finansierer studenter med barn 37,0% av det totale forbruket sitt med midler fra Statens lånekasse. Det tilsvarende tallet for studenter uten barn er 49,5%. Mange studenter har altså inntektsgivende arbeid ved siden av studiene.

Når det gjelder studenter med barn finansierer 21,7% av disse totalforbruket gjennom inntektsgivende arbeid gjennom semesterer mot 13% for dem uten barn. Studenter med barn er altså skjøvet ut av stønadsordninga.

Tabell to viser at den nominelle utviklinga for både kostnadsnoemen, borteboer- og grunnstipend naturlig nok har vært jevnt stigende.

Av tabell 3 derimot, ser vi at totalstipendets andel har vært sterkt synkende. Det vil si at en stadig større del av kostnadsnormen er lån.

Tabell 2: Utviklinga av kostnadsnormen, borteboer- og grunnstipend

År	Kostnadsnorm	Borteboerstipend	Grunnstipend
1971/72	1000	210	90
1973/74	1125	235	90
1976/77	1640	300	100
1980/81	2260	446	100

Tabell 3: Stipendutvikling i forhold til den totale kostnadsnormen

År	Totalstipend
1971/72	29,6%
1973/74	26,7%
1976/77	22,9%
1980/81	23,1%
1981/82	22,7%

Tabell 4: Lånebeløp pr. mnd. om en tar fullt lån og stipend

År	Kroner
1971/72	790
1974/75	965
1978/79	1665
1981/82	2002

TILBAKEBETALINGA

I 1975 var lånerenta 5,7% og tilbakebetalingsstida 28 år. I dag er renta 9,5% og tilbakebetalingstida er . Vi ser at samtidig med økt gjeldsbyrde har tilbakebetalingsvilkåra blitt stadig hardere. (Tabell 4)

DEL 2: FORVENTA ANGREP

Vi skal i denne delen gå nærmere inn på de retningslinjene om utdanningsfinansieringene som ble streka opp i NOU nr. 34 (79) og vedre hva vi kan forvente oss når det gjelder studiefinans-

ieringsordninger.

Utvalget i Sandinnstillinga stiller følgende krav til utdanningsfinansieringa:

Den skal

- 1) bidra til fjerne ulikheter i utdanningsmulighetene som skyldes geografiske forhold eller økonomisk bæreevne.
- 2) bidra til at skolegang og studier kan skje under vilkår som muliggjør effektivt studiearbeid.
- 3) bidra til å fjerne økonomiske hindringer for deltaking i etterutdanning, videreutdanning og yrkesretta voksenopplæring.

en til deltidsstudent er kort.

pkt.3. De gjør det økonomisk mer gunstlig å velge annen slags utdanning enn universitetsutdanning. F.eks. ved at man jobber et par år og så tar videreutdanning. Dette ser vi at utvalget går inn for også, i det de vil gjøre det billigere å ta voksenopplæring, videreutdanning ved at man får kompensert for tapt arbeidsinntekt.

pkt.3. Man kan ikke lenger få låne i så mange år man vil. For 10 år siden var det ikke uvanlig å kunne få låne 8-9 år på lånekassa. I dag er normene skjært ned til det minimale. Mange har ikke mulighet til å gjøre unna studiene på normert tid, og vil dermed lettere gi opp tanken på å ta lengre utdanning.

I tillegg til disse reine skjære prismekanistiske tiltaka, bruker DNA & co argumenter som at livlang læring er mer sosialt riktig osv., dette er til det beste for arbeiderklassen osv., mens det eneste DNA virkelig tenker på når de tenker utdanningspolitikk er hva som vil tjene kapitalistenes interesser og øke vårt brutto nasjonal produkt.

Dette vil ikke SV skjønne. De tror eller rettere sagt vil tro, at årsaken til alle disse innstrammningene skyldes landets penge- og kredittpolitiske situasjon i hovedsak. Men dette er feil. Saken er den at Norges Bank og kapitalistene tjener mer (evt. sparer mer) ved å investere i utdanning for ingeniører og omskolering for arbeiderne enn å investere i cand. mager og hovedfag i historie. Og dette er det så viktig for oss kommunister å argumentere imot. Vi må ikke falle i den fella SV har falt i, nemlig å argumentere på DNAs og kapitalistenes premisser.

Med bakgrunn i dette skal vi nå gå over til å se på hva vi kan vente oss når det gjelder framtidig utdanningsfinansiering.

Jeg nevnte noen prismekanistiske tiltak som regjeringa bruker og kan bruke for å endre utdanningsstrukturen til sin fordel, og det er gan-

ske opplagt at de vil gjøre noe mer i forhold til disse.

Vi fikk en liten forsmak i høst då Førde som svar på tiltale sa at: "Utlånet er nødt til å reduseres. Vi har foreslått renter i studietida. Har dere andre alternativer, er vi villige til å høre på de." Forslaget om renter i studietida blei trekt, men en ting er fortsatt klart: Førde & Co har i tankene å senke utlånet fra lånekassa på et eller annet vis! Og dette må vi være forberedt på.

Jeg tror vi kan vente oss følgende:

- 1) Taket på utlånet blir lavere, dvs. vi får låne mindre. Kostnadsnormen vil reduseres.
- 2) Utlån for færre år.
- 3) Kortere tilbakebetalingstid
- 4) Behovsprøving i en eller annen form.

Vi har tenkt oss noen resultater av disse tiltaka. Andre resultater vil bli at i hovedsak borgerskapets barn får anledning til å studere. Kvinner vil bli enda mer underrepresentert i høyere utdanning, i det jeg vil anta at det er en sammenheng mellom dette og utdanningsfinansierings-systemet. Kortere tilbakebetalingstid vil skremme mange fra å begynne å studere.

KONKLUSJON:

Vi er ikke imot videreutdanning og etterutdanning for arbeiderklassen, men vi er imot at dette skal komme i steden for grunnutdanningen. Vi må derfor gå mot UFU innstillinga, i det den er en fordeling av midler innenfor allerede gitte rammer. Vi må kreve tilleggsbevilgninger både til videreutdanning, etterutdanning og grunnutdanning.

Trine

Disse retningslinjene er identisk med tidligere målsettinger bortsett fra punkt 3 som før lød som følger: "Bidra til å sikre samfunnet den nødvendige tilgangen av utdanna arbeidskraft."

Men som vi skjønner er denne endringen ganske vesentlig, for med dette streker utvalget opp nye retningslinjer for selve utdanningsstrukturen her i landet. Fra å satse på lange utdanninger (universitetsutdanninger) går nå DNAs utdanningspolitikk ut på å satse på voksenopplæring teknisk utdanning av kort varighet o.l., dvs. såkalt livslang læring. Nok et eksempel på at DNA løper kapitalistenes ærend, i det kapitalistene i dag nettopp trenger den slags utdanning av arbeiderklassen for å få høyest mulig profitt.

Slik som utdanningssystemet er i dag er det ikke optimalt nok for kapitalistene. De trenger nemlig et utdanningssystem som gjør arbeiderklassen lett mobil, noe som kan oppnås ved omskolering og etterutdanning.

Vi skal gå nærmere inn på Sandutvalgets innstilling. Og vi skal først se på noen av de positive tinga:

a) UFU går inn for at botillegg skal gis til alle søkere uansett avstand og reisetid fra foreldre-hjemmet. Dette må sees på som positivt i det et gammelt srudentkrav har vært "Borteboerstipend til alle reelle borteboere."

b) UFU går inn for å fjerne de fleste behovsprøvinger som i dag eksisterer i stønadsordningen, bortsett fra folk som har svært høy inntekt eller formue fra før.

d) Videre foreslår UFU at når en student har vært syk mer enn 14 dager blir lånet for sykepermisjon gjort om til stipend, samt at kvinner får avskrevet gjeld for inntil 18 uker dersom nedkomsten finner sted i utdanningsperioden.

Vi skal nå gå over til å se på manglene og de negative sidene ved UFU Innstillinga, og vi vil finne ut at de positive sidene kun er små dråper i havet i sammenligning.

For det første definerer ikke utvalget hva som menes med ulikheter i økonomisk bæreev-

ne. Heller ikke vurderer utvalget hva forventet gjeldsbyrde, størrelse på kostnadsnormen og sosial bakgrunn har å si for valg av utdanning. Videre går utvalget ikke inn på om det er studiemessige årsaker til at kvinnene er underrepresentert i høyere utdanning. Og til slutt drøfter ikke utvalget årsakene til at 40% av studentene her i landet har deltidsarbeid.

Dette er grove bevisste mangler som utvalget har dyssa ned med noen få positive ting (sukkerkøy) her og der, akkurat på samme måten som statsbudsjettet gjorde det i høst.

Årsaken til dette er ikke at utvalget s medlemmer vil være jævlige, men årsaken til dette ligger i mandatet til komiteen, dvs. selve karakteren til utdanningspolitikken her i landet. Hele utdanningsfinansieringspolitikken henger altså sammen med utdanningspolitikken.

DNA har ikke lenger bruk for heltidsstudenter som tenker å finansiere hele sitt forbruk på lånekassa. For å hindre dette stenger de altså ikke universitetene, men de bruker derimot prismekanismen.

Pkt. 1. De gjør det for dyrt å studere. For å støtte opp om dette går utvalget inn for en nedbetalingsordning som inneholder to alternativer som er like harde: Enten 20 år med 9,5% rente eller 12 år rentefritt.

Tidligere var tilbakebetalingstida 28 år og vanskelig nok å greie for mange. Regjer- inga gikk som kjent inn for renter i studietida i forslag til statsbudsjett for 1981. Dette var politisk umulig å få gjennom, men de vil nok sannsynligvis prøve seg med mer raffinererte metoder som f.eks. behovsprøving mot foreldres inntekt.

pkt. 2. De setter kostnadsnormen så lav at det er økonomisk umulig å være heltidsstudent. Som nevnt har kostnadsnormens realverdi sunket med 8,8% de tre siste åra. Og det sier seg sjøl at hvis prisene på konsumvarene (mat, klær o.l.) øker samtidig med 0-økning i kostnadsnormen, er man nødt til å ta seg jobb ved siden av studiene, og vel-